

Aan
Van
Via
Afgestemd met

R via M

Bescherming persoonlijke levenssfeer

TER BESLISSING

Datum
8 juli 2026

Onze referentie
BZ2628017

Opgesteld door

Bescherming persoonlijke levenssfeer

nota

Wapenexport Marokko - onbemande oppervlakteschepen
115489

Aanleiding

Vergunningaanvraag van het bedrijf

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

voor de definitieve uitvoer van
militaire goederen (onbemande oppervlakteschepen).

Geadviseerd besluit

M: Graag uw akkoord met **positief** buitenlandpolitiek advies aan R gezien de uitkomst van de toetsing aan de 8 criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt en het verzenden van de bijgevoegde Kamerbrief.

R: Graag uw akkoord met **toewijzing** van de vergunningaanvragen voor de uitvoer van militaire goederen, op basis van het advies van M en het verzenden van de bijgevoegde Kamerbrief.

Kernpunten

Transactie

- Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
verzoekt toestemming voor de definitieve uitvoer van militaire goederen (onbemande oppervlakteschepen) t.w.v. €13.000.000,- naar Marokko;
- Specifiek gaat het om twee Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
schepen geconfigureerd voor onderzeeboot- en mijnenbestrijding, inclusief *payloads* en overige losse componenten, één *Mission Control Station* en twee sets reserveonderdelen. De levering omvat tevens documentatie, training en technologie die nodig zijn voor de ingebruikname en operationele ondersteuning van de systemen;
- De ontvanger en eindgebruiker van de goederen is de Marokkaanse marine, die de systemen zal inzetten voor missies t.b.v. onderzeeboot- en mijnenbestrijding;
- In mei 2024 is op Bescherming persoonlijke levenssfeer
akkoord gegeven voor een toewijzing van een aanvraag (CDIU 179641) voor dezelfde eindgebruiker in Marokko;

- Bij toewijzing dient de Tweede Kamer, conform motie El Fassed, versneld per brief te worden geïnformeerd, aangezien het complete systemen betreft (inclusief bijbehorende programmatuur en logistiek) met een transactiewaarde van boven de €2.000.000,- en een eindbestemming niet zijnde een EU-, NAVO- of daaraan gelijkgesteld (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland) land;
- Er zijn geen relevante EU-*denials*.

Datum

8 juli 2026

Onze referentie

BZ2628017

Buitenlandpolitieke overwegingen

- Toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport is **positief**, waarbij extra aandacht is besteed aan criterium 4 (regionale stabiliteit);
- De Westelijke Sahara is een betwist gebied waarvoor Marokko soevereiniteit claimt. De VN-Veiligheidsraad heeft een resolutie aangenomen waarin het Marokkaanse voorstel voor autonomie (onder Marokkaanse soevereiniteit) voor de Westelijke Sahara wordt aangemerkt als het meest serieuze uitgangspunt voor verdere vredesonderhandelingen. Front Polisario, een onafhankelijkheidsbeweging in de Westelijke Sahara, zet in op onafhankelijkheid en zelfbestuur. Voor Nederland staat voorop dat elke regeling tot stand komt met instemming van de oorspronkelijke bevolking. Tegen de achtergrond van de huidige, relatief stabiele situatie in de Westelijke Sahara en het ontbreken van aanwijzingen dat de betreffende goederen een rol spelen in het conflict tussen Marokko en het Front Polisario, is er geen sprake van een duidelijk risico dat de goederen gebruikt zullen worden voor agressie tegen een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Toetsing aan criterium 4 is **positief**.

Economisch en/of strategisch belang

- De transactiewaarde bedraagt €13.000.000,-;
- Dit is een transactie met een aanzienlijke waarde. Toewijzing van deze aanvraag kan leiden tot vervolgoorders voor [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie]

Toelichting

Transactie CDIU 115489

[Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie]
[Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] verzoekt toestemming voor de definitieve uitvoer van twee onbemande oppervlakteschepen van het type [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] geconfigureerd voor missies t.b.v. onderzeeboot- en mijnenbestrijding van de Marokkaanse marine, t.w.v. €13.000.000,-. De schepen kunnen meerdaagse missies uitvoeren met grote mate van autonomie.

De vaartuigen worden afgebouwd op de werven [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie]
[Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] In samenwerking met het [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] verzorgt [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] tevens de volledige systeemintegratie, in dit geval voor onderzeebootbestrijding en mijnenbestrijding. Dit omvat de integratie van diverse componenten die door de indiener worden ingekocht of door [Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie] aan de indiener worden geleverd. De volledige systemen,

inclusief het *Mission Control Center*, zullen vanuit Nederland rechtstreeks naar de eindgebruiker worden verscheept.

Datum

8 juli 2026

Onze referentie

BZ2628017

Toetsing aan het EU Gemeenschappelijke Standpunt inzake wapenexport

Toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport is

positief, waarbij extra aandacht is besteed aan criterium 4 (handhaving regionale stabiliteit).

Internationale verplichtingen (CR1)

De transactie is niet in strijd met internationale verplichtingen van Nederland, zoals wapenembargo's van de VN, de EU en de OVSE, verscheidene verdragen inzake massavernietigingswapens of andere multilaterale verplichtingen. Toetsing aan criterium 1 is **positief**.

Eerbiediging mensenrechten en naleving humanitair oorlogsrecht (CR2)

De mensenrechtensituatie in Marokko geeft op een aantal punten aanleiding tot zorg.

Internationale en diplomatieke belangen

Internationale en diplomatieke belangen

Tussen oktober en september 2025 vonden in heel Marokko grootschalige protesten plaats, voornamelijk geleid door jongeren. De demonstranten uitten onder meer kritiek op de verwaarlozing van sociale voorzieningen. Op sommige plaatsen liepen deze protesten uit op geweld.

Internationale en diplomatieke belangen

Internationale en diplomatieke belangen

De eindgebruiker (de Marokkaanse marine) is echter niet betrokken bij binnenlandse ordehandhaving en dus de bovengenoemde zorgen. Er bestaat dan ook geen duidelijk risico dat de goederen in de voorliggende aanvraag zullen worden ingezet bij het begaan van schendingen van mensenrechten of het humanitair oorlogsrecht. Toetsing aan criterium 2 is **positief**.

Interne conflicten (CR3)

Interne spanningen in Marokko richten zich voornamelijk op de slechte sociaaleconomische situatie, zoals inflatie en werkgelegenheid. Ook vinden er als gevolg van de oorlog in Gaza frequent demonstraties plaats tegen de Marokkaanse normalisering van de betrekkingen met Israël. Zowel de eindgebruiker (de Marokkaanse marine) als de goederen (onbemande oppervlakteschepen) spelen hierbij geen rol. Daarmee zijn er geen signalen dat de transactie leidt tot het uitlokken, verlengen of verergeren van bestaande spanningen of conflicten in Marokko. Toetsing aan criterium 3 is **positief**.

Regionale stabiliteit (CR4)

Marokko is een stabiel land en een strategische veiligheidspartner in een instabiele regio. Mede vanwege de geografische ligging van Marokko aan de zuidgrens met de EU heeft Nederland belang bij een stabiel, betrouwbaar, en weerbaar Marokko. Zo is de route tussen West-Afrika en de Canarische eilanden een belangrijke

Internationale en diplomatieke belangen

migratieroute, komen Marokkaanse marineschepen hier dikwijls migrantenboten te hulp en spelen zij een belangrijke rol in het tegengaan van ongereguleerde migratie. De schepen in deze aanvraag kunnen hier niet voor ingezet worden.

Datum

8 juli 2026

Onze referentie

BZ2628017

Deze aanvraag betreft de levering van autonome onbemande oppervlakteschepen dat de operationele maritieme capaciteiten van de Marokkaanse marine kan versterken. Deze zijn echter primair ontworpen voor defensieve maritieme taken.

Het feit dat het systeem kan worden uitgerust met

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

verandert het overwegend defensieve karakter van de schepen niet. Dit dient slechts ter bescherming van de vaartuigen en ter uitvoering van de *Anti Submarine Warfare*-taak en maakt het systeem op zichzelf niet geschikt voor offensieve maritieme operaties. De systemen worden geconfigureerd voor een specifiek missiedoeleinde en zijn niet eenvoudig aan te passen voor een ander missiedoeleinde. Daarvoor zijn uitvoerige engineering, integratie en beproevingen nodig. In dit geval zal Marokko de vaartuigen gebruiken voor *Anti-Submarine Warfare* en *Mine Counter Measures*, omdat de betreffende

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

alleen geconfigureerd zijn voor deze taken.

Marokko heeft een gespannen diplomatieke relatie met buurland Algerije, mede vanwege de politieke situatie rond de Westelijke Sahara. De soevereiniteit over de Westelijke Sahara wordt betwist tussen Marokko en de Sahrawi's, de oorspronkelijke bewoners van de Westelijke Sahara. Met oog op de bestendiging van deze soevereiniteitsclaim investeert Marokko in de ontwikkeling en veiligheid van het gebied. Het gebied van de Westelijke Sahara wordt door de Verenigde Naties (en ook door Nederland en de EU) als een "niet-zichzelf besturend gebied" (*non-self governing territory*) beschouwd waarvan de uiteindelijke status dient te worden bepaald in het kader van een door de VN geleid politiek proces. Op 31 oktober 2025 heeft de VN-Veiligheidsraad gestemd voor een resolutie waarin het Marokkaanse bestemmingsplan voor de regio het meest serieuze uitgangspunt voor vredesonderhandelingen wordt genoemd. NL verwelkomt deze resolutie en is van mening "*that genuine autonomy under Moroccan sovereignty is the most feasible solution*" (gezamenlijke verklaring M en MinBZ MAR van december 2025); hierbij zouden onderhandelingen tussen de partijen gebaseerd zijn op, maar niet beperkt zijn tot, het autonomieplan van Marokko. Het autonomieplan, of enige andere uitkomst, moet volgens NL gebaseerd zijn op het zelfbeschikkingsrecht, en behoeft de instemming van de oorspronkelijke bevolking van de Westelijke Sahara.

Negatieve toetsing aan criterium 4 vereist het bestaan van een duidelijk risico dat de goederen gebruikt zullen worden voor agressie jegens een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Het feitelijk gezag van Marokko in de Westelijke Sahara manifesteert zich onder andere door de aanwezigheid van de Marokkaanse krijgsmacht, inclusief de marine. In dit kader voert de marine oefeningen uit in de (territoriale) wateren van de Westelijke Sahara. Ook recentelijk werden nieuwe oefeningen aangekondigd. Hoewel deze activiteiten plaatsvinden in een gebied waarvan de internationale status wordt betwist, is er geen aanwijzing dat de onderhavige goederen zullen worden ingezet voor agressie jegens een andere staat of voor het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken of dat eerdergenoemde oefeningen tegen een andere staat gericht zijn of verband houden met een interstatelijk maritiem geschil.

De Westelijke Sahara kent een stabiele veiligheidssituatie. De confrontaties tussen Marokko en het Front Polisario, een onafhankelijkheidsbeweging in de Westelijke Sahara die zich zet voor onafhankelijkheid en zelfbestuur, beperken zich voornamelijk tot kleinschalige schermutselingen langs de verdedigingswal in het binnenland van de Westelijke Sahara. Het Front Polisario beschikt niet over maritieme capaciteiten, waardoor het conflict geen maritieme dimensie kent; ook is het onwaarschijnlijk dat Front Polisario zeemijnen zou hebben geplaatst. De beoogde goederen kunnen daarom redelijkerwijs niet worden aangewend binnen de huidige conflictcontext. Evenmin bestaan er concurrerende territoriale aanspraken van andere staten op de wateren waarin het systeem naar verwachting zal worden ingezet. Daarmee ontbreekt een interstatelijke maritieme context waarin de levering zou kunnen bijdragen aan agressie jegens een andere staat of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken.

Datum

8 juli 2026

Onze referentie

BZ2628017

Daarnaast beschikt Marokko reeds over capaciteiten voor onderzeebootbestrijding, voornamelijk bestaande uit grotere oppervlakteschepen met sonarsystemen en een beperkt aantal ASW-helikopters uitgerust met *dipping sonars*. De onderhavige levering is een aanvulling op de bestaande defensieve capaciteit door de bescherming van haveningangen, kusttoegangen en zeeroutes tegen onderzeese dreigingen en zeemijnen te versterken. Juist op het gebied van mijnenbestrijding beschikt Marokko momenteel over beperkte gespecialiseerde capaciteit. Traditionele *Mine Counter Measures*-operaties worden doorgaans uitgevoerd met bemande gespecialiseerde vaartuigen, die kostbaar zijn, hooggekwalificeerde bemanning vereisen en personeel blootstellen aan aanzienlijke risico's in potentieel vermijnde wateren. De inzet van het onbemande systeem in de huidige aanvraag is erop gericht deze defensieve taak veiliger en efficiënter uit te voeren en duidt niet op een uitbreiding van offensieve maritieme slagkracht.

Gelet op de aard en beoogde inzet van de goederen, de afwezigheid van een interstatelijk maritiem conflict, het ontbreken van concurrerende territoriale aanspraken van andere staten en het feit dat de resterende confrontaties met het Front Polisario zich beperken tot landoperaties zonder maritieme component, bestaat geen duidelijk risico dat de goederen zullen worden gebruikt voor agressie jegens een andere staat of voor het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Toetsing aan criterium 4 is derhalve **positief**.

Veiligheid NL en bondgenoten (CR5)

Deze transactie heeft geen negatieve gevolgen voor de Nederlandse defensie- en veiligheidsbelangen en die van bondgenoten. Ook is er geen risico dat de goederen tegen de Nederlandse troepen of die van de bondgenoten gebruikt worden. Toetsing aan criterium 5 is **positief**.

Houding terrorisme/grensoverschrijdende criminaliteit/eerbiediging internationaal recht/non-proliferatie (CR6)

Toetsing aan criterium 6 kan negatief uitvallen, indien het land van eindbestemming terrorisme en internationaal georganiseerde criminaliteit heeft gesteund of aangemoedigd; diens internationale verplichtingen, in het bijzonder wat betreft het niet-gebruiken van geweld en het humanitair oorlogsrecht, heeft geschonden; verdragen met als doel het tegengaan van non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening niet heeft ondertekend, geratificeerd of geïmplementeerd. Er zijn geen signalen dat Marokko handelt in strijd met

bovengenoemde internationale verplichtingen. Toetsing aan criterium 6 is **positief**.

Datum
8 juli 2026

Onze referentie
BZ2628017

Omlleidingsrisico (CR7)

Toetsing aan criterium 7 is negatief indien het gevaar bestaat dat de goederen in het kopende land een andere (ongewenste) bestemming krijgen of onder ongewenste voorwaarden opnieuw worden uitgevoerd.

In deze aanvraag gaat het om hoogwaardige maritieme defensiesystemen die zonder technische infrastructuur, opleiding en logistieke ondersteuning beperkt inzetbaar zijn. Daarnaast maakt de levering deel uit van een breder pakket inclusief documentatie, training, ingebruikname en operationele ondersteuning. Hierdoor blijft de fabrikant gedurende langere tijd betrokken bij de implementatie en instandhouding van het systeem. Dit vergroot de transparantie over het gebruik en de locatie van de systemen en verkleint de mogelijkheid dat onderdelen buiten de overeengekomen eindgebruiker terechtkomen. Er is een volledig ondertekende eindgebruikersverklaring aanwezig.

Tegen deze achtergrond bestaan geen concrete aanwijzingen dat de systemen zullen worden omgeleid naar een andere (ongewenste) eindgebruiker. Toetsing aan criterium 7 is **positief**.

OS-toets (CR8)

Marokko wordt in de OESO-DAC lijst aangemerkt als *Upper Middle Income Country*. Van Marokko is van de afgelopen 5 à 10 jaar het volgende uitgavepatroon bekend. Na een sterke stijging in 2020, zijn zowel de militaire als sociale uitgaven gedaald en nu enigszins stabiel. Tussen 2020 en 2024 bedroegen de defensie-uitgaven van Marokko gemiddeld 3,7% van het BBP (3,5% in 2024 volgens SIPRI).³ Gezien de motie Sipkes uit 1997 is het niet wenselijk dat de defensie-uitgaven van het ontvangende land meer dan 4,5% van het BBP bedragen. Dit is hier niet het geval.

De overheid van Marokko leverde de afgelopen jaren positieve inspanningen t.b.v. ontwikkeling. Deze lopen geen risico om tenietgedaan te worden door de beoogde uitvoer. Nederland levert zelf ook OS-inspanningen in het ontvangende land en zet zich in ter verbetering van de handel, in het bijzonder ten aanzien van groene energie. Dit gebeurt via bilaterale kanalen, multilaterale organisaties en maatschappelijke organisaties. De beoogde uitvoer druist hierdoor niet in tegen de Nederlandse OS-inspanningen. Toetsing aan criterium 8 is daarom **positief**.

³ [SIPRI Military Expenditure Database](#) | SIPRI